

Leeskring 8 december 2023: Het geknetter in de sterren – Jon Kalman Stefansson

Deze schrijver situeert zijn verhalen in IJsland, een land van bergen, zee en veel wind. In deze weidse, eenzame decors vol schoonheid staat de mens in zijn nietigheid en eenzaamheid. Stefansson is iemand van meerdere stielen (metselaar, visser, herder en bibliothecaris). Een man die veel met de handen werkt maar vanbinnen een dichter die met een unieke stem de verhalen uit elkaar rafelt in niet-lineaire vertellingen waarin het nu en het heden tegelijk aanwezig zijn.

Zo volgen we afwisselend de ik-figuur als zevenjarig jongetje die zijn moeder verliest en dan weer duiken we nog verder in het verleden naar de overgrootvader, een dromer en iemand die de wereld wil verkennen. De nu bijna veertigjarige ik-figuur/ verteller knipt de herinneringen uit de tijd: *want als ik soms 's avonds naar bed ga, geen zeven jaar oud meer, maar bijna veertig, en de slaap zich als een schemerdonker om mij heen legt, zie ik de reuzenschaar diep in de nevel van de tijd knippen.* En zo heeft de schrijver ons vanaf de eerste bladzijden in zijn greep.

Hoe aangrijpend en ontroerend weet hij de eenzaamheid van de zevenjarige jongen op te roepen na de dood van de moeder. Het gemis is enorm, ook voor de zwijgzame vader. De eerste kerst zonder moeder: *De kleren in de kast vragen naar haar, de schoenen vragen naar haar en het feestbestek herhaalt constant haar naam.* Hij vlucht in de wereld van zijn tinnen soldaatjes, ze beschermen hem tegen de angst en hij praat tegen hen. En dan komt op een dag een vrouw uit de slaapkamer van zijn vader. Zonder woorden maakt ze ontbijt: havermoutpap die hij afschuwelijk vindt maar toch opeet uit schrik voor die zwijgende vrouw. Later verneemt hij dat ze zijn stiefmoeder is. Er wordt geen uitleg gegeven aan de jongen waardoor de stiefmoeder nog mysterieuzer wordt. Ook de familie van de stiefmoeder blijkt zwijgzaam tijdens hun bezoek: *Niemand heeft iets gezegd sinds papa zei: "Welkom, ga zitten de koffie komt zo." De wanden buigen onder het zwijgen.*

De overgrootvader leert overgrootmoeder kennen. Hij is bijna veertig en zij zeventien. Zij houden zielsveel van elkaar, ook al stelt hij haar vaak teleur: hij houdt niets lang vol, heeft periodes dat hij dagen na elkaar drinkt en dan beschaamd terug naar huis komt. Zij maakt hem geen verwijten. Soms hebben ze geld en gaan ze ruimer wonen, vaak verkwanselt hij al het geld en leven ze in een kelder. Ze krijgen drie kinderen en gaan op een boerderij wonen ver van de bewoonde wereld. Maar overgrootvader verdwijnt en na zes weken besluit overgrootmoeder terug te keren naar Reykjavik. De kapitein, Jon, die hen om de zoveel weken van levensmiddelen voorziet op de boerderij is verliefd op haar en helpt haar met de inboedel en laat overgrootmoeder en de kinderen bij hem logeren tot ze boot kan nemen naar huis. Ze blijkt zwanger te zijn van Jon en krijgt haar vierde kind. Ook overgrootvader is niet vies van overspel maar als overgrootmoeder "Kom" schrijft in een brief, komt hij direct.

Alle aanwezigen op de leeskring vonden het een prachtig boek. Geen bladzijde passeert zonder een poëtisch beeld. De taal is prachtig. Stefansson weet op originele wijze eenzaamheid en gemis op te roepen. Aangrijpend is de zevenjarige ik-figuur. Het deed ons stilstaan bij hoe een kind de wereld anders beleeft dan de volwassenen. De ik-figuur treurt om het gemis en de vergankelijkheid van de dingen en familie zowel als kind en als

volwassene. Al die herinneringen aan zijn familie zullen verdwijnen. Het is geen vrolijk boek maar de schrijver weet de zwaarte draaglijk te maken door humor. En er is ook liefde: liefde tussen overgrootvader en overgrootmoeder en tussen de vader en de moeder van de ik-figuur.

S.V.